

**Başarı
Evde
Başlar**

© 2017, Hayat Yayıncılık, İletişim, Yapım, Eğitim Hizmetleri ve Tic. Ltd. Şti.
Tüm yayın hakları anlaşmalı olarak Hayat Yayınları'na aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir; izinsiz çoğaltılamaz, basılamaz.

ISBN: 978-605-151-227-3

Sertifika No: 12451

<i>Hayat Yayınları</i>	: 620
<i>Aile ve Çocuk Eğitimi</i>	: 56
<i>Kitabın Adı</i>	: Başarı Evde Başlar
<i>Kitabın Yazarı</i>	: Davut Can
<i>Yayın Editörü</i>	: Erol Şahnacı
<i>Metin Editörü</i>	: Ahmet Savaş
<i>İç ve Kapak Tasarım</i>	: Hayat Yayınları
<i>Baskı Yeri & Tarihi</i>	: İstanbul, 2025
<i>Baskı & Cilt</i>	: Erkam Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Sertifika No: 51796

Hayat Yayın Grubu

Molla Gürani Mahallesi, Oğuzhan Caddesi No: 15 Kat: 3

Fındıkzade - Fatih / İstanbul

Tel: 0212 613 11 00 Gsm: 0530 259 80 96

www.hayat yayinlari.com - e-posta: hayat@hayat yayinlari.com

[X/hayat yayinlari](#) [f/hayat yayinlari](#)

Başarı Evde Başlar

Davut Can

DAVUT CAN

Eđitimci-Yazar

1973 yılında Mersin'de dünyaya geldi, ilk ve orta öğrenimini Mersin'de tamamladı. Trakya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Edebiyat Bölümü'nden mezun oldu.

Yazar, edebiyat öğretmeni olarak görevine devam etmektedir.

Aldığı NLP kursları ile eğitim ve motivasyon sahasında kendini geliştiren yazar, kişisel gelişim-eğitim kitapları yazarak, seminerler ve-rerek tecrübelerinden diğer insanların da yararlanması için çalışıyor.

Kitapları:

Başarı Yolunda Gemileri Yakmak

Başarı Evde Başlar

Eğitim Evde Başlar

Mutluluk Bakış Açımızda

İletişim için:

davut.can.33@hotmail.com

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	9
1. İLK ÖNCE BİZİM EĞİTİMİMİZ	11
2. FİDANIMIZIN YETİŞECEĞİ ORTAM: AİLEDE HUZUR ...	20
Çocuğumuzun Potansiyeli	27
3. İNSAN BEYİNİ MÜKEMMELDİR	28
Başarı ve Sağlık	30
Motivasyonun Gücü	32
4. İLMİ SEVDİRME YOLLARI	35
5. ÖZGÜVEN	45
Özgüven Aşılamanın Güzel Bir Yolu	52
6. ÖĞRENİLMİŞ ÇARESİZLİK	56
Çocuğumuza Geleceğin Aynasını Tutabilmeliyiz	56
7. DEĞER VERME	60
8. ÇOCUĞA SAYGI	63
9. KIYASLAMA	64
10. BAŞARI KOLAY DEĞİL	66
11. ZOR GÖSTERİLİP KOLAYA RAZI EDİLMESİ	80
İnsan Üzerinde Sözün Gücü	80

12. ÇOCUĞUN BEDENEN ÇALIŞTIRILMASI	82
Çocuklarımıza Gemi Yapmayalım	82
13. ARKADAŞ	90
14. ÇOCUĞUMUZA KİTABI SEVDİRMEK	93
Okumanın Faydaları	95
Okumayı Sevdirmek İçin İlginç Bir Yol	100
Çocuğun Dünyasını Kitapla Aydınlatmak	101
Bir Model - Bir Örnek	105
15. BAŞARI İLE TELEVİZYON VE İNTERNET ARASINDAKİ TERS ORANTI	108
16. İNTERNET	117
17. ÇOCUĞUMUZA HEDEF GÖSTERMELİYİZ	124
Hedefi Olanın ve Olmayanın Hafta Sonları	130
En Fazla Tetikleyen Güç	131
18. BİLGİ ÖĞRENMEYİ SEVDİRMELİYİZ	136
Meyve Yıllar Sonra Alınır	139
Şimdiden Karşılığını Alabilirsiniz	142
19. ÇOCUĞUN İÇİNDEN DERS ÇALIŞMAK GELMİYORSA!	145
Büyük Nehir = Okul Başarısı	149
Birçok Annenin Sıradan Mazereti	154
20. ÇOCUĞUNUZU ‘YUNUSÇA’ YETİŞTİRİN	157
21. İLERİYİ GÖRSEYDİM KESİN KAZANIRDIM	159
22. BAŞARIDA ANNENİN VE BABANIN BİREYSEL FONKSİYONLARI	167

23. EĞİTİM SABIR İSTER	172
Okuldaki Başarısız Öğrenci İki Yılda Bu Kadar İلمي Nasıl Öğreniyor?	172
24. ÇOCUĞUMUZU MOTİVE ETMELİYİZ	181
25. ÖĞRETMENE ÇOCUĞUNUZUN YANINDA SAYGI GÖSTERİN	191
26. BAŞARI YOLUNDA CEZA	194
27. ÇOCUĞUMUZ ENGELLİYSE	199
28. BAŞARIDA OKUL VE ÖĞRETMENİN FONKSİYONU ..	202
29. ETÜT MERKEZLERİ	208
30. ETKİLİ ÖĞRENME	210
31. DERS ÇALIŞTIRMA	218
32. SORUMLULUK DUYGUSUNU VEREBİLİYORMUYUZ? ..	220
En Özel Öğretmenler: Anne-Baba	221
Bu Kadar Kolay Olanı Niçin Zorlaştırmışız?	223
33. ÇOCUĞUMUZUN ÇALIŞMA ODASI	227
34. DAMAK TADINDA DERS ÇALIŞMA	234
Kız-Erkek Farkı	235
35. SINAVLARA HAZIRLIK	238
Yazarak Ders Çalışmak	240
Kaynak Kitaplar	245
Köle mi Alıyoruz Yoksa Çocuk mu Yetiştiriyoruz?	247
İlim Bir Anda Öğrenilmez	249
36. BİR ANNENİN İNANILMAZ AZMİ	250
37. İLKÖĞRETİME GİDEN ÇOCUĞUMUZA NASIL DERS ÇALIŞTIRACAĞIZ?	258

38. BİRE BİR İLĞİ	264
Çocuğumuzun Bilgi Oranı Yüzde Kaç?	269
39. ÇOCUĞUMUZUN BİR GÜNÜ	272
40. SINAV KAYGISI	275
41. BAŞARININ AYRINTILARI	278
Ruhunda Hissettirmek	296
SONUÇ OLARAK	302

GİRİŞ

Birinci kitabımda hitap ettiğim kesim daha çok öğrenciler ve gençlerdi. O kitabımda öğrenciyi, başarının merkezine koymuştum. Gerçekten de başarının merkezinde insanın kendisi vardır. Öğretmen ya da öğrencinin olması bu gerçeği değiştirmez. Fakat başarılı öğrencilerle başarısız öğrencileri inceledikçe bu düşünce şu şekilde değişti: İlköğretimin birinci kademesinin sonuna kadar başarının merkezinde anne-baba var, ikinci kademesinden itibaren bireyin kendisi geçmeye başlıyor. Bu sonuca şuradan vardım: İlköğretime başarılı olarak başlayan bir öğrenci, ileriki yıllarda da bu sıfatını korumaya devam ediyor. Tembel olarak başlayan bir öğrenci de bu sıfatını korumaya devam ediyor. İstatistikler de bunu doğruluyor. İyi bir üniversiteyi kazanan öğrencilerin %90'ı ilkokuldan beri çalışkan; ancak %10'luk bir kesim sonradan çalışarak iyilerin arasına karışabiliyor.

Hayatta başarılı olanlar, geçmişteki başarılarına bakarak özgüven kazanıp iyi bir motivasyonla çalışanlardır. Başarısız olanlar ise geçmişteki başarısızlıklarına bakıp ümitsizliğe düşerek, özgüvenini kaybedenlerdir. Çocuğun “çalışkan” sıfatını alması için bilhassa ilköğretimin ilk beş yılında dişini sıkıp elinden geleni yapması gerekmektedir. Eğer bunu yapmazlarsa, telafisi hemen hemen mümkün olmayan bir yola girmiş olurlar. İşte bu kitapta, “Çocuğumuzun başarılı olması için anne-baba olarak neler yapabiliriz?” sorusuna cevap bulacaksınız.

Eğitim fakültesinde okuyanlar, çocuk eğitimi ve başarısı ile ilgili birçok bilgiye sahip oluyorlar. Hâlbuki bu bilgilerin sadeleştirilip her anne ve babaya sunulması gerekir. Uzman öğretmenlik için çalışırken, bu önemli bilgilerin anne ve babalara da öğretilmesi gerektiğini düşündüm. Kitabın içerisine bu bilgileri serpiştirdim.

Aynı misallerin iki kitapta da anlatılması hoş olmaz. Kitaplarımın okuyucu kitlesi konularına göre farklı kesimlerden olduğundan, kitabımın birini okuyan diğerini okuma gereği duymayabiliyor. Bundan dolayı paralel olan bazı konulardan alıntı yapmak zorunda kaldım. Ayrıca çok önemli gördüğüm bazı noktalara da ehemmiyetine binaen, atalarımızın “Ettekrarü ahsen velev kene yüz seksen.” (Güzel olan şey, yüz seksen kere tekrar edilse yine güzeldir.) dediği gibi birkaç defa değişik yerlerde değindim.

Gelelim asıl meseleye: Her anne-baba, çocuğunun özgüven sahibi olmasını, kendi ayakları üstünde durmasını, hayatta büyük başarılarla sahip olmasını, iyi bir kişilik sahibi olmasını ister. Ancak bunu gerçekleştirmek için elindeki şartları yeteri kadar değerlendirmez. Değerlendirmedeği için de çocuğu başarısız olur, başarısız olunca da suçu kendinde aramak yerine hep başkalarında arar. Hâlbuki bir insan işaret parmağıyla suçluyu gösterirken, başparmağı hariç diğer üç parmak da insanın kendisini gösterir. Yani karşımızdaki kişi bir suçlu ise biz ondan üç katı suçluyuz. Bu kitapla anne baba olarak suçumuzun biraz azalacağını umut ediyorum.

1. BÖLÜM

İLK ÖNCE BİZİM EĞİTİMİMİZ

En başta biz anne babalar, çocuğumuzun başaracağına inanmalıyız. Çocuğumuzun başaracağına inanırsak, ona güvenirse, o da kendine güvenecektir. Çocuğun kendisine en yakın hissettiği, hayatta en fazla değer verdiği anne ve babalar olarak çocuğun başaracağına güvenmezsek, çocuk kendisine hiç güvenmeyecektir. Kendisine güvenmeyen, özgüveni olmayan bir insan da her sahada işleri savsaklar, “Zaten ben bu işi yapamayacağım.” der ve o işi kötü yapar ya da hiç yapamaz.

Bir anne-baba şunu bilmelidir ki, bütün insanlar yaklaşık olarak aynı kapasitede yaratılıyor. Hiçbir millete torpil geçilmiyor. Yani Cenab-ı Allah, Yahudileri, Japonları ve Almanları üstün zekâlı yaratıp da Arapları, Kürtleri, Türkleri, Afrikalıları geri zekâlı yaratmıyor. Her insanın beyin ağırlığı ortalama bin üç yüz gramdır ve her beyinde yaklaşık aynı potansiyel güç vardır.

Bu duruma göre, dünyada bazı milletler süper güç olurken bazıları niçin onların kölesi oluyor? Niçin bir buçuk milyar nüfusa sahip elli beş İslam ülkesi, Konya kadar toprağı olan ve on milyon nüfusu bile olmayan bir İsrail karşısında dik duramıyor?

Nüfussa nüfus, topraksa toprak, bizde her şey var ama en önemli şey yok: Azim, gayret, hedef, ideal, ülkü... O olmayan şey olmayınca da olanların faydası olmuyor.

İsrail’de ise bilgi, ilim, teknoloji, azim, çalışkanlık var ve bunun sonucunda güç onların elinde. Bizlerde ise tembellik ve uyuşukluk var. Anne-baba yeteri kadar bilgiyle, kitapla haşır neşir olmayınca çocuk da o sahada anne-baba gibi bilgide, kitapta, ilimde geri kalıp başarısız oluyor.

Birçok veli, çocuğu başarısız olunca şöyle diyor: “Herkes üniversiteyi kazanırsa, kim inşaatlarda çalışacak, kim meyve ve sebze üretecek, devletin görevi olan temizlik işlerinde kim çalışacak?” Bu, çok gülünç bir savunma mekanizması. Milyonlarca Türk insanı Almanya’da ve diğer ülkelerde ne arıyor? Niçin benim vatandaşım, el âlemin ülkesinde en ağır işlerde çalışıyor? Bir Alman, bir İngiliz, bir Fransız Türkiye’de çalışıyor mu? Çalışsa bile bir Türk’ün orada çalıştığı ortam ile onların burada çalıştığı ortam aynı mı? Bizimkiler orada işçi statüsünde, onlar ise burada ağa statüsünde!

Bir yazarımız Macaristan’ın sokaklarını süpüren bir Türk’le karşılaşınca şunu söylüyor: “Bari bu ülkede bu işi yapma. Biz bunların yüz yıllar boyunca efendisiydik. Şimdi uşağı olduk. Sokaklarını bize temizlettirerek bir nevi geçmişin intikamını alıyorlar.”

O işçi ne yapsın? Çoluk çocuğunun ekmek parası için, helal para kazanmak için oralara kadar gitmiş.

Babam yetmişli yıllarda Almanya’ya işçi olarak gidiyor. Almanlar, gelen Türklere ilk zamanlar değer vermişler, adam yerine koymuşlar. Dört beş yıl sonra işlerini düzene koyduktan sonra hor ve hakir görmeye, aşağılamaya başlamışlar. Babam da kendi kendine “Vatanımda kuru ekmek yerim fakat bunların aşağılamalarına dayanmam.” demiş ve kesin dönüş yapmış. Şu anda Arabistan’ın, Kuveyt’in bütün ağır işlerini başka milletlerin insanları yapıyor.

İngiltere, Fransa, Almanya, Japonya, İsrail gibi dünyanın gelişmiş ülkelerindeki fabrikalarda çalışanların çoğunluğu kendi milleti değil. Sen de fabrikanı kur, çalışacak adam bulursun. Üstelik Türkiye’de üretilen meyve ve sebzenin en iyisi, en kalitesi Avrupa’ya ihraç ediliyor. Adamlar üretmiyor ama üretenin tükettiğinin daha kalitesini tüketiyor.

Sonuç olarak akla, bilgiye, ilme, bilime, teknolojiye önem vermek zorundayız. Bunun ilk basamağı da evde başlıyor. Çocuğumuzun zihin tarlasına bunları serpersek hasat zamanında bunları biçeriz. Macaristan'da çalışan temizlik işçisinin suçu yok. Olsa olsa babasının suçu vardır. Babası onu ilme yönlendirseydi, bir ilme ve bilgiye dayanan meslek sahibi olsaydı, orada temizlik işinde görev almazdı.

“Deha yüzde bir yetenek, yüzde doksan dokuz terdir.”

(Edison)

Edison, bu vecizeyi kendini geliştirmek isteyenlere söylemiş ama ben anne-babalara ithaf ediyorum. Çünkü belli bir yaşa kadar anne-baba ter dökecek ki çocuklar ter dökmeye alışabilsinler. İleriki yıllarda çocuğumuzun üzerine gelen oklar hedef olarak bizi göstermeden, üzerimize düşen görevi şimdiden yapmaya başlayalım. Hacı Bektaş Hazretleri bu konuda şöyle der: **“Çocuklarına kıyan ülkelerin geleceği, çocuklarını yüce tutan ülkelerin elinde kalır.”**

Davranışçı Öğrenme Kuramı'nın kurucusu Watson, çocuk eğitimi ile ilgili şu çarpıcı ifadeyi kullanmaktadır: **“Bana bir düzine çocuk verin, onları istediğim gibi yetiştiririm. Garanti veririm, istediğimi bilim adamı, hatta istediğimi hırsız bile yaparım.”**

Soruyu tekrar soralım: Dünyadaki bütün insanların yaratılışı aynı olduğu halde niçin arada bilgi ve teknoloji açısından çok büyük fark var? Hepimiz biliyoruz ki onlar çalışıyor, biz yatıyoruz. Peki, onları çalıştıran, yerinde durduramayan güç niçin bizde yok?

İşte bunun cevabı, bu kitabın yazılma nedenidir. Çünkü o çocukları ve o beyinleri yetiştirecek olan anne ve babalar, yani bizler, geleceğin büyük adamları olacak çocuklarımızı kendi ellerimizle köreltiyoruz. Japonların ağaca şekil verme sanatının ince-

liklerinden olan “bonzai”yi biliyorsunuz. Orada esas olan şudur: Devasa ağaçlardan olan ladinin, meşenin, çamın ya da herhangi bir büyük ağacın tohumunu ya da çok küçük bir fidanını alıp bir saksıya dikiyorlar. Devamlı kök ve dallarını buduyorlar. Normalde çok büyük olacak olan o ağaç iki yüz-üç yüz yaşına gelse de o türün bir minyatürü olarak, ufak bir saksıda yaşamaya devam ediyor. Aynı ağacı, yetişeceği bir toprağa dikmiş olsaydınız, o ağaç saksıdakinin bin-iki bin misli büyüyecekti; ama siz ona yetişeceği uygun zemini hazırlamadınız, o da bodur kaldı.

Maalesef bizler de çocuğumuzun gelişmeye müsait olan beynini, ahlakını sözlerimizle, yaşayışımızla, hal ve hareketimizle kesiyor, kısıyor, engelliyoruz. Evladımızın harika bir sistemle ve donanımla dünyaya geldiğini ve bu donanımı kullanabildiği oranda da mükemmelleşeceğini bilmiyoruz. “İnsan, bilmediğinin cahilidir.” sözünün işaret ettiği gibi de elimizdeki bu harika ürünün çok az bir bölümünü değerlendiriyoruz. Geriye kalan %95’lik bölümünü çöpe attığımızdan haberimiz dahi olmuyor.

Her şeyiyle tam donanımlı bir otomobil alıyorsunuz. Antalya’nın kavurucu sıcaklığında yıllarca sadece camları açarak serinleyebiliyorsunuz ve kışın en soğuk günlerinde de otomobilde üşüyerek seyahat ediyorsunuz. Bu şekilde yıllarca otomobili kullandıktan sonra satmaya karar veriyorsunuz, satma aşamasında bir de bakıyorsunuz ki otomobilinizin aksamaları arasında en iyi kalitede olan soğutma (klima) ve ısıtma sistemleri var. Onca yıl kavurucu sıcakta boşuna yandığınıza mı yoksa o soğuk kış günlerinde boşuna donduğunuza mı üzüleceğinizi şaşırırsınız. Zamanında haberiniz olsaydı ne üşürdünüz ne de yanardınız.

İşte biz de bunun gibi, elimizdeki harika potansiyelin kıymetini tam olarak anlayamıyoruz. Anlayanlar anladığı kadar çocuğun eğitimiyle ve başarısıyla ilgileniyorlar. Şunu iyi bilmeliyiz ki çocuğumuzun eğitiminin ve başarısının birinci kuralı, ona “Ben mükemmel yaratıldım, istediğim ve çalıştığım takdirde başaramayacağım bir şey yoktur.” özgüvenini vermektir. Bir anne-baba olarak çocuğumuzun ahlaklı ve başarılı bir birey olacağına canı

gönülden inanırsak ve ona göre hareket edersek, çocuğumuza özgüven verebiliriz.

Oğlumuzun İstanbul'u alacağına inanmışsak, onu İstanbul'u alacak şekilde yetiştiririz, hatta çok büyük riske girerek tahtımızı on iki yaşındaki oğlumuzla bırakarak Manisa'ya çekilebiliriz. Bu, bir baba ile oğul arasındaki güvenin ve çocuğa 'özgüven' vermenin yansımasıdır.

Burada II. Murat, oğlu Mehmet'e şu mesajı veriyor: "Ben sana o kadar güvendim ki sen daha on iki yaşındayken sana tahtı bıraktım. Bugün olmazsa yarın ama mutlaka İstanbul'u almalısın."

Bu şuurla yetişen delikanlı, yetmiş yaşındaki veziri Çandarlı Halil Paşa'nın "Oğul, yaşın küçük, İstanbul defalarca kuşatıldığı halde alınamadı. Ümmet-i Muhammed'in ordusunu, evladını boşuna ateşe atma, fethin daha zamanı var, bekle." gibi sözlerine karşılık kendinden emin bir şekilde şu karşılığı verir: "Lala, ya ben İstanbul'u alırım ya da İstanbul beni!"

Artık mesele bitmişti, gemiler yakılmıştı, geriye dönüş yoktu ve İstanbul alındı. Çünkü İstanbul'un alınması emrini Dünya'nın gelmiş geçmiş en büyük insanı vermişti. O emri veren kişiyi de Fatih Sultan Mehmet, canından çok seviyordu. Sevdiği insanın emrini yerine getirirken ölmek, Sultan Mehmet için bir şerefti. İstanbul'u alırken ölürse şehit olacak ve Allah'ın izniyle cennete gidecekti. Şehit olmadan İstanbul'u alırsa da Peygamberimizin övgüsüne mazhar olacak ve Allah'ın izniyle yine cennete gidecekti. Her iki durumda da kapılar cennete açılıyordu. Bu cennet müjdesini de şu ayete bağlıyordu:

"O halde o geçici dünya hayatını, âhiretin ebedi hayatı karşılığında satacak olanlar, Allah yolunda savaşsınlar. Her kim Allah yolunda savaşır da öldürülür veya galip gelirse, her iki halde de Biz ona yarın pek büyük bir mükâfat vereceğiz." (Nisa Suresi, 74)

Peki, Sultan Mehmet bu duygu ve düşünceye nasıl ulaşmıştı? Diğer padişahlar niçin bu şekilde düşünüp de İstanbul'u alamadılar? İşte bunun sırrı:

II. Murat, Akşemseddin Hazretleri'ne "Hocam, İstanbul'un fethi bize nasip olur mu?" diye sorduğunda, Akşemseddin biraz düşündükten sonra II. Murat'a şu karşılığı verir: "Hünkârım, fetih sizden ziyade şu beşikte yatan bebeğe nasip olacağı benziyor."

II. Murat, "Nereden tahmin ettiniz?" deyince, Hoca şu karşılığı verir: "Şu odanın atmosferini bir inceleyin. En üstte Kur'an-ı Kerim, onun altında tefsirler ve hadis kitapları ve diğer fen ilimlerine ait kitaplar. Diğer bir yanda seccade ve teşbihler. Sarayın çevresinde de âlimler. Bu havayı teneffüs eden çocuk, elbette İstanbul'u alacak şekilde yetiştirilecektir. Peygamberimizin müjdesi, ancak bu havayı teneffüs ederek yetişen bir şehzadeye nasip olacaktır."

Evet anne-babalar, çocuğumuzun aile içinde teneffüs ettiği havayı nasıl düzenliyoruz? Hangi aile nasıl bir ortam hazırlayabiliyorsa, o ortamın sonucuyla ileride yüzleşecektir. Bunun maddi yetle ilgisi yoktur. Geliri yüksek olan ailenin çocuğu hırsızlıktan yakalanırken, çok fakir bir ailenin çocuğuna verdiğiniz hediyeyi kabul ettiremiyorsunuz ya da hiç etüt merkezine gitmeyip özel ders almadığı halde her sene TEOG'da, LGS ve LYS'de birinciliği alan gariban ailelerin çocuklarıyla karşılaşılıyorsunuz. Bunun yanında milyarlarca lira döken velilerin çocukları da hiçbir yer kazanamıyorlar.

Bundan dolayı bir an önce çocuğumuzun içinde bulunduğu havayı maddi ve manevi başarılarla imza atabilecek şekilde değiştirmeye çalışalım. Çocuklarımızın kavram haritasını bu şekilde oluşturmak için çaba sarf edelim.

Büyük insanların hayatlarını incelediğimizde mutlaka şunu görürüz: Ailesinde ilme, kitaba, okumaya değer veren bir anne ve baba vardır. Bu insanlar yıllarca çocuklarının maddi ve manevi eğitimleri üzerinde durmuşlardır. Bununla da yetinmeyip onların ruhlarını ilmek ilmek, sanki bir kanaviçe işler gibi işlemişlerdir. Bilim, sanat, spor ve askeri alanlarda adını duyurmuş büyük insanların çoğunun temelinde önce anne ve babalarının, sonra da çevredeki insanların etkisi vardır. Bizim tarihimizden ve dün-